

ג-3700 פנינים ב-2 הכרכים יחד

פרשת וארא

חלק מהענינים שנידונו בספר

- 1012 האבות עמדו ב'מידת הדין' - ומשה נזקק ל'מידת רחמים'.....
- 1014 לשון חמישית - של גאולה.....
- 1024 'ואני אקשה את לב פרעה' - ומה עם בחירה?.....
- 1025 היכן 'בני עלי' היום? מדוע הסכימו להתחתן עמם?.....
- 1035 מה טובה עשו המים למשה - בהיותו בתיבה?.....
- 1051 מדוע הסכים פרעה לסבול מכת הצפרדעים יום נוסף?.....
- 1057 ויעשו החרטומים ... להוציא את הכנים - מה בדיוק הם ניסו לעשות?.....
- 1060 האם כל 'מכות מצרים' - לא היו אצל ישראל.....
- 1061 והפלתי את ארץ גושן - מדוע צוין 'הבדלת היהודים' דווקא בערוב?.....
- 1062 מדוע הפך בתהלים את סדר המכות.....
- 1065 מה טעם ביקש משה להתרחק ממצרים דרך ג' ימים?.....
- 1076 מדוע לא הזהיר משה ב'מכת דבר' - להכניס הבהמות לבתים?.....
- 1087 הגס שנעשה בכרד ל'ירקות הרכים' - לתת מוסר לפרעה.....

תדבר פעם אחת - ואהרן ימליצנו ויטעימנו באזני פרעה, הרי שהרבה אהרן על פרעה דברים, כדרך המשתדלים. ו'בעלי מוסר' מתרצים השאלה דלעיל ב'דרך רחוקה' - ואינו נראה.

◀ וידעו מצרים כי אני ה' (ו ז) ה

■ 'אמונה' - לפני המוות
אומר האבן עזרא: גם המצרים הנטבעים טרם מותם. א"ק, וצ"ב: הלא בלא"ה עוד רגע הם מתים ומה איכפת לנו מה הם חושבים בטרם ימותו?
תשובה: שלא ימותו בכפירה! וכן בסדום ועמורה [שיצאו השמש והירח יחד, כדי שלא יאמרו עובדי השמש: אילו ה' כאן שמש היינו ניצולים, וק' הלא עוד רגע יאבדו, ומה איכפת לך מה יחשבו בטרם ימותו, אלא כדאמרן]. וכן הבאנו עה"פ (יא ד): 'כחצות הלילה' 1026, 1121.

◀ הנה יוצא המימה (ו ז) טו

■ בכל אדם מסתתר 'קצת פרעה' ו'קצת חירם'
פרש"י לעשות צרכיו, שהי' עושה עצמו אלוה.
א"ק, הנה שאר צרכי הגוף 'כאכילה ושתיה', לא ראו בהם סתירה לאלהות, ורק 'עשיית צרכים' סותרת אלהות, וכן איתא בגמ' (ב"ב עה): בחירם מלך צור, שאמר הקב"ה: כך [כלומר בזדון לבך] התבוננתי כאשר בראתי נקבים באדם.
והדבר נורא למתבונן, שבעקרון אדם הי' יכול להיות כיתוש בלא צורך ליציאה, אך כדי שלא יגבה לבו, נקבע טבעו שיוצרך לצאת, והקדמונים [פרעה וחירם] הבינו ענין זה / ומה שאנו כולנו צריכים לסבול מחמת שני מלכים אלו, צ"ל: שבכל אחד מסתתר ונמצא 'קצת פרעה' ו'קצת חירם'.

◀ והדגה אשר ביאור מתה ויבאש היאור (ו כא)

■ לא רק שאדם אינו יודע מהיכן תבא פרנסתו - אלא שלפעמים באה בדווקא מהמקום שנתיאש
'באר הפרשה' מביא מ'זרע שמשון' (לפני מאתיים חמישים שנה), שמכאן יש לאדם להתבונן ולדעת שפרנסה רק בידי שמים היא: לפי שבתחילה הצטערו בני ישראל על 'מכת דם', כי היו מתפרנסים מן היאור, כאמרו (במדבר יא ה): 'זכרנו את הדגה אשר אכלנו במצרים חינם', דבמדרש איתא: שהקב"ה זימן להם 'דגים קטנים' בכדים כאשר הלכו לשאוב.
והנה מאותו מקום' שהתיאשו מן הפרנסה [מכת דם ביאור] - צמח להם פרנסה 'הרבה יותר גדולה', לפי ש'מ'מכת דם' העשירו ישראל [כשמכרו מים למצרים].

◀ ויחפרו כל מצרים סביבות היאור מים לשתות כי לא יכלו לשתות ממימי היאור (ו כד)

א"ק, צ"ב א. מדוע לא שתו דם [כאשר עושים בימינו הגויים באפריקה]*.
* אפשר שגם הגויים השותים דם בימינו, צריכים לשתות מים, לפי שאינו מרווה.

◀ וידבר אלוקים למשה ויאמר אליו אני ה' (ו ב)
'תהלת יצחק', לפי שאמר משה קודם (ה כב): 'למה הרעותה לעם הזה, לכך אמר לו שגם בשעת הדין (אלוקים) - אני ה' (רחמים).

◀ וידבר משה לפני ה' לאמר. הן אני ערל שפתים ואיך ישמע אלי פרעה (ו יב)

■ וידבר משה לפני ה' - דיבור 'לפני ה' כיצד?
א"ק צ"ב מהו לשון הזה 'לפני ה'', [דבשאר מקומות כתוב ויאמר משה אל ה'].
ואולי הוא ל' הכנעה, כמו דאיתא (במדבר ז פט): 'וישמע את הקול מדבר אליו', ופרש"י שהוא 'לשון של כבוד', שהי' מדבר בינו לבין עצמו - ומשה שומע.
ומ"מ אכתי צ"ב, למה נאמר כאן ל' הכנעה יותר מחבירו (ג יג): 'ויאמר משה אל האלוקים'.
ואולי הוא ל' תפילה, וכפי שהבאנו לעיל (ד יג): בי ה' שלח נא ביד תשלח 993, שלא סירב' לשליחות - אלא התפלל שישלח ה' אדם אחר.

שוב מצאתי 'לפני ה' שאפשר לפרש ל' תפילה, (בראשית כו ז): 'ואברככה לפני ה' לפני מותי' [רש"י, 'ברשותו שיסיכים על ידי' / אצל יפתח (שופטים יא יא): 'וידבר יפתח את כל דבריו לפני ה' במצפה'.

◀ ויצום אל בני ישראל (ו יג)

בירושלמי - זה 'שילוח עבדים', ומה הענין לצוותם מצוה זו ביצי"מ [טפי משאר מצוות]?

א. כי כעת הם זוכרים עדיין את צער העבדות.
וידוע הסיפור על עשיר ש'הכריחוהו לעמוד בקור' [על ידי שעמדו בדלת ביום חורף מקפיא ודיברו איתו בענין החשיבות לתרום עצי הסקה לעניים, והעשיר כל הזמן 'התחנן על נפשו', 'בואו תנסו הביתה ונדבר', אך הרב המשיך לדבר עמו בדלת, כ'אינו שם לב לדבריו', וזה לפי שכשקר לו היטב - יטיב להבין את מצב העניים].

ב. א"ק, עו"ל, שבזכות ש'קיבלו על עצמם' לשלח עבדים, נגאלו [מידה כנגד מדה], והכי איתא במכילתא עה"פ (יב כח): 'וילכו בניי ויעשו', שואל רש"י: הלא עדיין לא עשו אלא מכיוון שקיבלו עליהם, מעלה הכתוב כאילו עשו.

◀ ויצום ... אל פרעה מלך מצרים (ו יג)

רש"י ציום לחלוק לו כבוד.

■ מדוע צו משה ואהרן - לתת כבוד לפרעה

ורבים שואלים: 'רשע מרושע' כפרעה [שהוסיף להרשיע בשחיטת תינוקות], מדוע יש לחלוק לו כבוד?
א"ק, ואפשר שבתחילה נשלחו משה ואהרן להוציא את ישראל, ב'אופן רגיל' [לפני שיכביד ה' את לבו], וזה אפשר לעשות רק כאשר מדברים ב'דרך כבוד'.
וכן משמע עה"פ (ו א): 'ואהרן אחיך יהיה נביאך', וביותר (ו ב): אתה תדבר .. ואהרן אחיך ידבר, וכתב רש"י: 'אתה

ב. לאחר ש-י' או כ' 'בני אדם' חפרו ומצאו ש'אין מים ראויים, מדוע חפרו 'כל מצרים', הלא יש להם ללמוד מחבריהם?

ג. מדוע מציין הפסוק (פסוק יח כא): 'והדגה אשר ביאור מתה ויבאש היאור ולא יכלו מצרים לשתות מים מן היאור'. דמשמע שנמנעו לשתות מהיאור 'מחמת ריחו', ולא מחמת שנהפך לדם**.

מכל הנ"ל נראה שבתחילה אכן שתו המצרים את הדם שביאור, וגם כאשר התחיל להסריח, חפרו סביבות היאור, והדם שעבר דרך האדמה [של דפנות היאור] אל הבורות, הי' מסונן במעט [ע"י העפר], אמנם בהמשך שהסריח לגמרי, כבר לא יכלו לשתות והוצרכו לקנות מים מן היהודים.

** הגם שאומרים: טעם שהזכיר 'מיתת הדגה' - לומר שהי' דם ממש' [ולא רק מראה של דם], אבל עדיין צ"ב מדוע הזכיר את 'הבאישה' אצל 'לא יכלו לשתות'.

◀ ותעל הצפרדע (ח ט)

■ צפרדע אחת היתה והכו אותה ומתת נחילים - מדוע נעשתה המכה באופן זה?

רש"י מביא מדרש: צפרדע אחת היתה, והיו מכין אותה והיא מתת נחילים נחילים.

א"ק, צ"ב, מה הענין להביא עליהם מכת צפרדע באופן זה [המתחיל עם צפרדע אחת]? מדוע שלא יבואו מיד נחילים של צפרדעים?

וי"ל, רצו המצרים לבטל ישראל מפריה ורביה, ע"י קושי השעבוד, אך לא עלתה בידם, אלא אדרכא 'מחמת קושי השעבוד', זכו ישראל ל'כן ירבה וכן יפרוץ' [עד כדי כך 'משפיע השיעבוד' שהרמב"ן אומר: ששבת לוי, שלא היו בקושי השעבוד, אכן לא התרבו, והיו 'שבת לוי' מועטים מכל השבטים, במנין חומש הפקודים].

וזה נרמז להם במכת הצפרדע, שכאשר היו מכים ומענים אותה, כן תרבה וכן תפרוץ.

■ מ'טיפשות המצרים' [שהכו הצפרדע] - רואים כמה מגונה היא מדת ה'כעס'.

הסטייפלער מביא כאן ב'גנות מידת הכעס', הלא המצרים רואים שככל שמכים הצפרדע - כן יוצאים יותר נחילים, והי' להם להפסיק להכותה, אלא שמידת הכעס גברה עליהם והמשיכו להכותה.

◀ וגם האדמה אשר הם עליה (ח יז)

■ ומלאו ... את הערוב, 'וגם את האדמה' - ד' פירושים מה הוא 'גם האדמה'?

א. זה בריה ששמה 'ידוע' [המחוברת בצינור היוצא מגופה לאדמה] (גרא').

ב. הגיעו עם אדמת מולדתם, וזה כדי שירגישו [בעלי החיים] בטוח [על ידי ריח האדמה שהם רגילים] [בעל נתיבות].

ג. גם מקום שברחו לשם המצרים, [א"ק, כנראה הכוונה שגם מקומות חוץ למצרים, ויסוב 'גם את האדמה' הכי: שלא רק ארץ מצרים הוכתה, אלא גם האדמה במקומות 'אשר הם עליה' שהיו בהם 'אנשי מצריים'] (רבי יוסף שאול נתנון).

ד. הגר"ח ק' גם את האדמה, הם בעלי חיים שבתוך האדמה, כגון נחשים, חפרפרות ועוד [א"ק, אמנם הל' 'אשר הם עליה', אינו מיושב כ"כ].

[המשך תירוץ ב' - הוכחה שהאדמה חשובה לצורך הרגשת בטחון], אומר ר' איצ'ל: על פי הפסוק (מלכים ב ב): 'ותצאנה שתים דובים מיער, ואיתא בגמ' (סוטה מז): [רב ושמואל] חד אמר: יער הי' [וע"י הנס הופיעו דובים], וחד אמר: 'לא דובים ולא יער', שואלת הגמ' למה צריך יער? מתרצת הגמ': כדי שיהי' להם בטחון לטרוף, ע"י שירגישו טוב.

בעלי מוסר שואלים: במקום לברוא יער, אפשר לברוא 'דובים עם בטחון', ועונים: יותר קל לברוא 'יער שלם' מלשנות טבע, [כי הרי הקב"ה לא משנה הטבע, וכמה שאפשר מקטין הנס]

/ ובשם בית בריסק אומרים: [בדרך צחות] ד'בלא יער' אין לזה ידן של דוב'.

◀ וימת כל מקנה מצרים (ט ו)

א"ק, צ"ב, למה לא מכרו המצרים בהמתם לישראל? עוד ראיתי מקשים: האיך נמשכה מכת דבר ז' ימים, והלא מן היום הראשון מתו כל הבהמות?

א. ונראה דחדא מתרצה בחברתה, שאכן מכרו, וכשהגיע יום השלישי, אמר הגוי לבנו: 'אחמד תביא הבהמה מן היהודי', ואז פגע בה הדבר.

ב. עוד י"ל בפשיטות דאיתא (רש"י ט ט): שרק בהמות שהיו בשדה לקו בדבר.

◀ קחו מלא חפניכם פיה כבשן (ט ח)

■ מדוע במכת שחין, זרקו [פיה כבשן] - ובשאר מכות לא עשו כלום [כגו', לזרוק דם ליאור]?

מדוע בפיה כבשן, הוצרכו לעשות מעשה, למה בדם לא השליכו כוס דם ליאור, בצפרדע לא זרקו צפרדע אחת ליאור?

שו"ר, ב'בכור שור' הכי:

וזה המכה של שחין, נתעסקו בה אהרן משה והקב"ה [כדי שיפול ג' לכל אחד], ולהכי כתיב 'קחו מלא חפניכם': אהרן חפן, ומשה זרקו השמימה, ומן השמים נתחלקה ונפלה על כולם [ע"כ]:

[וזה היא חלוקת הג': אהרן ג': דם, צפרדע, כינים / משה ג': בורד, ארבה, חושך / הקב"ה ג': ערוב, דבר בכורות / ושחין - על ידי שלשתן.]

א"ק, ואפשר שלכך נעשה שחין באופן מיוחד, כדי שיעשה ע"י שלשתן.

■ מה רמז בסימני: דצ"ך ער"ש באח"ב

א"ק, ואפשר שנרמזו בסימנים של רבי יהודה החלוקה לג' קבוצות [בקצת שינוי]: {דצ"ך} למכות של אהרן, {עד"ש} למכות של הקב"ה [דעיקר מכת שחין על ידו], {בא"ח} ע"י משה, {ב - דבכורות} הביא לבסוף, בלא כוונת צירוף, כדי להשלים מנין עשר מכות.

◀ נטה ירך על השמים (ט טב)

■ מדוע הגביה הקב"ה את משה למעלה מן השמים

רש"י הגביהו למעלה מן השמים, ולא פירש כך בחושך [למרות שגם שם כתוב על השמים]?

מסביר האדמו"ר מסוכוטשוב 'שם משמואל', דאיתא בגמ' (הגיגה יב): 'שמים' 'אש ומים' [נקראו כך על שהם עשויים מ'אש ומים'], וכאן בברד היה (ט כד): 'אש מתלקחת בתוך הברד' [פרש"י, לעשות רצון קונם עשו שלום ביניהם]. ונתן הקב"ה למשה 'כח למעלה מהפרדת אש ומים'.

◀ וירא פרעה כי חדל המטר והברד והקולות (ט לד)

■ טעם שרק בברד כתיב - 'ויוסף לחטוא'

א"ק, שבמכות הראשונות לא התכוון לשלח העם [ודיבר רק מהשפה ולחוץ], אך בברד 'בזמן המכה', אכן התכוון לשלח את ישראל, ועתה שוב 'הוסיף לחטוא', ואין זה המשך של הסירוב עד עתה.

וסמך לדברינו, שרק כאן הוסיף להתוודות (ט כז): 'ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים'.

ומה גרם לו: 'קולות הרעמים', כדכתיב (ט כח): ורב מהיות 'קולות אלוקים' וברד, הרי שירא מהקולות יותר מהברד, וכבר הבאנו* את הגמ' [ברכות טז]: לא נבראו רעמים אלא 'לפשת עקמומית שבלב' [היינו להכניס יראת שמים], ואכן פעלו הרעמים להשיבו בתשובה למעט זמן.

* עה"פ (ט יד) 'כי בפעם הזאת אני שולח את כל מגפותי אל לבך' (ב)1074.

להנצחות ובכל עניני הספר:

אימייל: 6916645@GMAIL.COM